

Marguerite Duras

Moderato Cantabile

Türkçesi: Alper Turan

Roman

“Partisyonun üzerinde yazanı okumak ister misin?” diye sordu kadın.

“Moderato cantabile,” dedi çocuk.

Kadın, klavyeye kurşun kalemle vurarak bu cevaba ritim tuttu. Çocuk, kafası partisyonuna dönük, hareketsiz kaldı.

“Peki, bu moderato cantabile ne demek oluyor?”

“Bilmem.”

Üç metre ötede oturan bir kadın iç çekti.

“Moderato cantabile’nin ne olduğunu bilmediğine emin misin?” diye tekrar sordu kadın.

Çocuk cevap vermedi. Kadın, kalemi tekrar klavyenin üzerine vurarak boğuk bir çaresizlik çığılığı attı. Çocuğun tek bir kirpiği dahi oynamadı. Kadın arkaya döndü.

“Bayan Desbaresdes, çok sabırlısınız,” dedi.

Anne Desbaresdes tekrar iç çekti.

“Ne demezsiniz,” dedi.

Bakışları yerde, hiç kıılmıdamadan duran çocuk gecenin çökmek üzere olduğunu hatırlayan tek kişi. Bu düşünce onu ürpertiyor.

“Bunu sana geçen hafta söyledim, ondan önceki sefer de söyledim, sana bunu yüz kere söyledim, bilmediğine emin misin?”

Çocuk cevap verme gereği duymadı. Kadın önünde duran nesneyi bir kez daha inceledi. Öfkesi arttı.

“Yine başlıyor,” dedi alçak sesle Anne Desbaresdes.

“Olan şu ki,” diye devam etti kadın, “olan şu ki, sen cevap vermek istemiyorsun.”

Anne Desbaresdes de çocuğu tepeden tırnağa süzdü, ama kadından farklı bir gözle yaptı bunu.

“Hemen söyleyeceksin, derhal,” diye gürledi kadın.

Çocukta hiçbir şaşkınlık belirtisi yoktu. Hâlâ cevap vermiyordu. Bunun üzerine, kadın üçüncü bir defa daha klavyeye vurdu, fakat bu sefer o kadar şiddetliydi ki kalem kırıldı. Tam çocuğun ellerinin hemen yanında. Henüz serpilmiş, tombul, hâlâ süt kokan elleri. Yumulmuş parmakları kımıldamıyordu.

“Zor bir çocuk,” diyebildi Anne Desbaresdes, hiç çekinmeden.

Çocuk, kadının varlığından emin olacak bir süre boyunca kafasını sesin geldiği yere, kadına doğru çevirdi hızla, sonra partiyonu karşısında tekrar o nesne tavrını takındı. Avuçları halen kapalıydı.

“Zor mu değil mi umursamıyorum, Madam Desbaresdes,” dedi kadın. “Zor veya değil, itaat etmek zorunda, yoksa...”

Bu sözcükleri takip eden sürede denizin sesi açık pencereden içeri doldu. Bu sesle birlikte, o ilkbahar günü ikindisini yaşamakta olan şehrin sesi de hafifleyerek girdi.

“Son bir kez daha soruyorum. Bilmediğine emin misin?”

Açık pencerenin çerçevesi içinden bir sürat motoru geçip gitti. Partiyonuna dönük duran çocuk belli belirsiz kımıldadı –bir tek annesi fark etti bunu– sürat teknesi ise çocuğun yanında dolaşıyordu. Motorun boğuk uğultusu tüm şehirde duyuldu. Gezinti teknelerine tek tük rastlanıyordu. Bitmekte olan günün pembeliği tüm gökyüzünü renklendirdi. Başka çocuklar, ötelerde, rıhtımda, durmuş motoru seyrediyordu.

“Emin misin, gerçekten, son bir kez daha, emin misin?”

Motor tekrar geçti.

Kadın böylesi bir direnç karşısında şaşkına döndü. Öfkesi dinmişti, ama bu çocuğun gözünde ne denli değersiz olduğunu fark edip umutsuzluğa kapıldı, oysaki tek bir hareketle

çocuğun çenesini açtırabilirdi, kaderinin kısırlığı aniden karşısında belirmişti.

“Ne biçim meslek ama, ne biçim, ne biçim,” diye söylendi.

Anne Desbaresdes tek bir şey söylemedi, fakat başı, belki de işittiğine inanmışçasına hafifçe öne doğru eğildi. Denizin gürültüsü çocuğun suskunluğu içinde hudutsuzca yükseldi.

“Moderato?”

Çocuk elini açtı, kaldırdı ve hafifçe baldırını kaşdı. Bu kayıtsız ve rastgele hareket karşısında kadın onun masumluğuna ikna olabiliyordu.

“Bilmiyorum,” dedi, kaşındıktan sonra.

Batmakta olan güneşin renkleri bir anda öyle ihtişamlı bir hâl aldı ki çocuğun sarışınlığı değişiverdi.

“Gayet kolay,” dedi kadın biraz daha sakin bir sesle.

Uzun uzun sümkürdü.

“Nasıl bir çocuk bu benimki,” dedi Anne Desbaresdes keyifle, “ama yani, nasıl bir çocuk doğurmuşum ben, nasıl olmuş da böyle bir inatçılıkla çıkmış benden.”

Kadın böylesi bir kibir ifadesine karşılık vermeyi doğru bulmadı.

“Demek oluyor ki,” dedi çocuğa, ezilmiş bir şekilde, yüzüncü kez, “demek oluyor ki, hafif ve ezgili.”

“Hafif ve ezgili,” dedi çocuk; kafası kimbilir nereye uçup gitmişti yine.

Kadın arkasına döndü.

“Ah, yemin ederim ki...”

“Korkunç,” dedi Anne Desbaresdes, gülerek, “bir keçi gibi inatçı, korkunç.”

“Tekrar alıyoruz,” dedi kadın.

Çocuk başlamadı.

“Tekrar alıyoruz, dedim.”

Çocuk yine kıpırdamadı. Suskun inadında denizin gürültüsü tekrar duyuldu. Göğün pembeliği son bir çırpınıyla yükseldi.

“Ben piyano öğrenmek istemiyorum,” dedi çocuk.

Sokakta, binanın altında, bir kadın çığılığı yankılandı. Uzun, süreğen bir feryat yükseldi, o kadar yükseldi ki denizin gürültüsünü işitilmez kıldı. Sonra kadın bir anda sustu.

“Ne bu?” diye bağırdı çocuk.

“Bir şey oldu,” dedi kadın.

Denizin sesi tekrar canlandı. Gökyüzünün pembeliği ise, aksine, solmaya başladı.

“Hayır,” dedi Anne Desbaresdes, “bir şey yok.”

Sandalyesinden kalktı ve piyanoya doğru ilerledi.

“Bu ne gerginlik!” dedi kadın her ikisine de kınayan bir havayla bakarak.

Anne Desbaresdes çocuğunu omuzlarından kavradı, canını acıtacak kadar sıktı, neredeyse bağıırır gibi konuştu.

“Piyano öğrenmek zorundasın, olmazsa olmaz.”

Çocuk da aynı nedenden ötürü, korkmuş olduğu için, titriyordu.

“Piyanyu sevmiyorum,” dedi sızlanarak.

Bu sırada daha başka, kesik kesik, çeşitli bağıışmalar ilk çığığın ardından işitildi. Çoktan geride kalmış, artık güven veren bir hale gelmiş bir güncel olayı taçlandırdı bu bağıışlar. Ders de devam ediyordu.

“Buna mecbursun,” diye devam etti Anne Desbaresdes, “mcbursun.”

Kadın da başını salladı, bu kadar hoşgörüyü onaylamıyordu. Alacakaranlık, denizi yalamaya başladı. Gökyüzü de usul usul soldu. Sadece batı tarafı halen kızılığını koruyor, ama o da silinip gidiyordu.

“Neden?” diye sordu çocuk.

“Müzik, canım...”

Çocuk bir süre bekledi, bu sürede anlamaya çalıştı, anlamadı ama kabullendi.

“Peki. Ama bağııran kimdi?”

“Bekliyorum,” dedi kadın.

Çocuk çalmaya koyuldu. Müzik, rıhtımda, pencerenin altında toplanmaya başlayan kalabalığın gürültüsünün üzerinde yükseldi.

“Ya, ya,” dedi Anne Desbaresdes sevinçle, “görüyorsunuz.”

“İsteyince,” dedi kadın.

Çocuk küçük sonatını bitirdi. O anda aşağıdan gelen gürültü odayı doldurdu, hakimiyeti altına aldı.

“Nedir bu?” diye tekrar sordu çocuk.

“Baştan al,” diye karşılık verdi kadın. “Unutma: moderato cantabile. Seni uyutmak için söylenecek bir ezgiyi düşün.”

“Ona hiç ninni söylemem,” dedi Anne Desbaresdes. “Bu akşam benden söylememi isteyecek ve şimdi o kadar iyi çalacak ki ben de ona ninni söylemeyi reddedemeyeceğim.”

Kadın duymazlıktan geldi. Çocuk, Diabelli’nin küçük sonatını tekrar çalmaya başladı.

“Si bemol anahtarla,” dedi kadın bağırarak, “sürekli unuyorsun.”

Rıhtımdan telaş içindeki kadın ve erkek sesleri artarak yükseliyordu. Sanki hepsi de ne olduğu anlaşılmayan aynı şeyi söylüyor gibiydi. Küçük sonat hiç aksamadan akıp gidiyordu, fakat bu defa tam ortasına geldiğinde kadın dayanamadı.

“Dur.”

Çocuk durdu. Kadın, Anne Desbaresdes’e döndü.

“Eminim, kesin kötü bir şey oldu.”

Üçü birden pencereye gittiler. Rıhtımın sol tarafında, binanın yirmi metre kadar ötesinde, bir kahvenin kapısının önünde çoktan bir grup insan toplanmıştı. Civar sokaklardan insanlar koşarak geliyor ve kalabalığa karışıyordu. Herkes kahvenin içine bakıyordu.

“Aman,” dedi kadın, “bu mahalle de...” –çocuğa döndü, onu kolundan tuttu– “Son defa tekrar çal, kaldığın yerden.”

“Ne oluyor?”

“Sonatın.”

Çocuk çaldı. Az önceki ritimle sonata devam etti ve dersin sonu yaklaştığından tempoyu istenilen şekilde getirdi: moderato cantabile.

“Böyle itaat ettiğinde biraz tiksiniyorum,” dedi Anne Desbaresdes. “Ne istediğimi bilmiyorum, anlıyorsunuz ya. Amma işkence!”

Çocuk yine de düzgün çalmaya devam etti.

“Onu ne güzel eğitiyorsunuz, Madam Desbaresdes,” dedi kadın, neredeyse neşeli bir şekilde.

Bu sırada çocuk durdu.

“Neden durdun?”

“Durmam gerek sanıyordum.”

Tam istedikleri gibi devam etti sonata. Kalabalığın uğultusu giderek yükseliyordu, artık o kadar güçlü bir hale gelmişti ki binanın bu katında bile müziği bastırıyordu.

“Si bemol anahtarı bu, unutma,” dedi kadın, “görüyorsun işte, bunu da halledersen mükemmel olacak.”

Sonat devam etti, yükseldi, bir kez daha son akora ulaştı. Süre dolmuştu. Kadın dersin bugünlük bittiğini bildirdi.

“Bu çocukla çok uğraşacaksınız, Madam Desbaresdes,” dedi, “söylemedi demeyin.”

“Şimdiden uğraşıyorum zaten, tüketiyor beni.”

Anne Desbaresdes başını indirdi, gözleri bitmek bilmeyen bir doğumun acılı gülümsemesi içinde kapandı. Aşağıdan gelen tek tük bağırsımlar, artık makul bir düzeye inen birkaç sesleniş, bilinmeyen bir olayın sona erdiğinin habercisiydi.

“Yarın ne olup bittiğini anlarız,” dedi kadın.

Çocuk pencereye koştu.

“Arabalar geliyor,” dedi.

Toplanan kalabalık kahvenin kapısını her yandan kapatıyor, civardan gelenlerle artmaya devam ediyordu. Bu artış artık daha cılız olsa da yine de tahmin edilebileceğinden çok

daha fazla bir kalabalıktı. Şehrin nüfusu artmıştı. İnsanlar iki yana ayrıldı, siyah bir cemsenin geçebilmesi için ortalarında bir boşluk açıldı. Arabadan inen üç adam kahvenin içine daldı.

“Polis,” dedi biri.

Anne Desbaresdes çevresine sordu.

“Biri öldürüldü. Bir kadın.”

Çocuğunu Matmazel Giraud'nun kapısının önüne bırakıp kahvenin önündeki büyük kalabalığa katıldı, kendine yol açtı ve ardına kadar açık camlar boyunca gördükleri şey karşısında kalakalmış izlemeye devam eden insanların ilk sırasına ulaştı. Kahvenin dibinde, arka salonun loşluğu içinde, bir kadın, hiç kıpırdamadan yerde yatıyordu. Bir adam, onun üzerine yatmış, omuzlarını sıkı sıkı tutmuş, yavaşça sesleniyordu.

“Sevgilim. Sevgilim.”

Adam kalabalığa doğru dönüp bakınca herkes gözlerini gördü. Bakışlarındaki tüm ifade kaybolmuş, yalnızca arzusunun, dünyaya aykırı, silinmez, şaşkın anlamı kalmıştı geriye. Polis içeri girdi. Barın yanında alımlı alımlı dikilen kahveci kadın onları beklemekteydi.

“Sizi üç kere çağırmaya çalıştım.”

“Zavallı kadın,” dedi biri.

“Neden?” diye sordu Anne Desbaresdes.

“Bilmiyoruz.”

Adam, hezeyan halinde, kadının yerde yatan vücudunun üzerine serilmişti. Bir polis müfettişi onu kolundan tutup kaldırdı. Adam da buna izin verdi. Belli ki, tüm haysiyeti bir daha geri dönmek üzere onu terk etmişti. Dünyaya aldırışsız bir bakışla müfettişi süzdü. Müfettiş onu bıraktı, cebinden defter kalem çıkardı, adama kimliğini sorup bekledi.

“Zahmet etmeyin, şimdi cevap vermeyeceğim,” dedi adam.

Müfettiş ısrar etmedi ve arka salondaki en son masaya oturmuş, kahveci kadını sorguya çekmekte olan arkadaşlarına katıldı.